

DE VERBINDEND IN GESPREK DIALOOG

Port Betaald

23

Groningen en Ommelanden
Fryslân
Drenthe

HUMANISTISCH
VERBOND

SCHAKEL NOORD

maart 2022

De SCHAKEL, waarin opgenomen Hugroniek, is het ledenblad van de afdelingen Fryslân, Groningen en Assen e.o. van het Humanistisch Verbond.

De Schakel verschijnt 4 x per jaar.

de komende nummers:

10 juni 2022 **deadline 19-5-2022**

9 september 2022 **deadline 12-8-22**

9 december 2022 **deadline 18-11-22**

3 maart 2023 **deadline 10-2-2023**

REDACTIEADRES SCHAKEL

Baukje Scheppink
Vijzelstraat 8, 8911 EW Leeuwarden
baukje.scheppink@gmail.com
0511-477083

WEBMASTERS

Groningen Donald Elsas

delsas@xs4all.nl

Assen e.o. Henk van der Zijden

henkvanderzijden@outlook.com

Fryslân communicatie@hvfryslan.nl

Meer adressen en contactpersonen achter in de Schakel.

Een ander e-mailadres?

Geef het ook door aan het Landelijk Bureau, leden@humanistischverbond.nl, dan komen de e-mails - ook die van de afdelingen - in het vervolg op het goede adres terecht.

Bij de foto's in deze Schakel

De foto's en illustraties in deze Schakel zijn van de auteurs, gepubliceerd met toestemming van de maker of de Creative Commons licentie. .

POSTADRESSEN EN SECRETARIATEN

Adreswijzigingen en opzeggingen naar:

Landelijke ledenadministratie

Humanistisch Verbond, Postbus 75490,
1070 AL Amsterdam 020-5219000
leden@humanistischverbond.nl

Groningen en Ommelanden

Humanistisch Centrum
W.A. Scholtenstraat 2, 9712 KW Groningen
Ieke Verveld, secretaris
secre.hvgron@gmail.com
Donaties: Penningmeester HV afd. Groningen
NL 69 TRIO 0391 04 29 47
Stichting Huisvesting HV Groningen
NL10 INGB 0004 1988 73

Fryslân

Postbus 2502, 8901 AA Leeuwarden
secretariaat@hvfryslan.nl
Marjoleine Beers, secretaris en ledenadm.
Facebook: Humanistisch Verbond Fryslân

Drenthe

Het Humanistisch Verbond Drenthe
Sommige activiteiten worden samen met de afdeling Groningen georganiseerd.
Aankondigingen daarvan zijn te vinden op zowel de website van Groningen als die van Drenthe.

Pottenbakkerstraat 49, 9403 VX Assen
secre.hvdrenthe@gmail.com
Fieneke Stronkhorst, secretaris
Facebook: Humanistisch Verbond Drenthe

Website

Heeft u al ontdekt dat er op onze landelijke website onder evenementen een pagina "wandelingen" staat?
<https://www.humanistischverbond.nl/laat-je-inspireren/wandelen/>

CURSUSSEN IN HET NOORDEN

Alle data en activiteiten uiteraard onder voorbehoud van Corona-ontwikkelingen en -beperkingen.

[illegible]

Verdiepingsdag De dialoog

Het publieke debat verhardt. Hoe blijven we in dialoog met elkaar? Dat vraagt een open, onderzoekende en nieuwsgierige houding. Een belangrijk onderdeel van het humanisme. Op deze verdiepingsdag ga je aan de slag met verschillende dialoogmethodieken en theorieën en krijg je inzichten en denkkaders van verschillende filosofen aangereikt. De belangrijkste bron van wijsheid ben je echter zelf, met de andere deelnemers. Je (be)oefent samen de dialoog, onder begeleiding van een ervaren docent. Je kunt dit voorjaar meedoen in Leeuwarden, Groningen en Assen. Geef je op!

Fryslân zaterdag 19 maart 2022 van 11:30 – 17:00 uur

Tresoar, Boterhoek 1, Leeuwarden

Docent Jan van Koert Aanmelden humanistischverbond.nl/dialoogleeuwa

Groningen zaterdag 9 april 2022 van 10.00 – 16.00 uur

Humanistisch Centrum, W.A. Scholtenstraat 2, Groningen

Docent Roland Gerritsen Aanmelden:

humanistischverbond.nl/dialooggroningen

Drenthe zaterdag 14 mei 2022 van 10:00 – 16:00 uur

Duurzaamheidscentrum Assen * Voor navigatie gebruik je Stadsbroek 11A, Assen

Docent Jan van Koert Aanmelden humanistischverbond.nl/dialoogassen

Docent van verdiependag 'De dialoog' in Leeuwarden en Assen is Jan van Koert, ook werkzaam als coach en auteur. Hij wil graag bijdragen aan een wereld waarin ieders behoeften er toe doen. "Wat mij kenmerkt is echtheid, directe helderheid, geduld en doorzettingsvermogen. Ik interesseer mij in wat er werkelijk toe doet." Jan gaf honderden trainingen in Geweldloze ofwel Verbindende Communicatie, een gedachtegoed dat volgens hem doorspekt is met humanisme. Daarnaast brengt hij internationale ervaring in conflictbemiddeling mee vanuit o.a. Zuid Afrika, Turkije en Oekraïne. De centrale vraag die hij zich stelt in gesprekken: wat leeft er in mij, wat leeft er in jou en hoe kan ik bijdragen aan onze levensvreugde? In een interview vertelt Jan: "Voor mij is het leven een soort van continue beweging waarin dingen gebeuren. Als tweejarig

jongetje maakte ik het bombardement van Den Haag mee, waardoor ik uit verbinding ben gegaan met mezelf en iedereen om me heen, vanwege alle paniek en stress en alles wat daar traumateus gebeurde. Dus ja, verbinding is voor mij heel belangrijk. Het in verbinding komen met mezelf is nog steeds een weg die nog niet klaar is. Die is nog niet afgelopen. En ik denk dat die pas klaar is als ik het moede hoofd neerleg. En dan heb ik zelf het idee dat dat niet alleen voor mij geldt, maar voor alle mensen die op deze aardbol rondlopen. Want waar en hoe leer je verbinding te hebben met jezelf onder alle omstandigheden? We laten ons zo graag afleiden door vanalles en nog wat. We doen graag mensen een plezier, en dan vergeten we eigenlijk wat we zelf nodig hebben. Dus het is - en dat is wat mij betreft ook de kern van verbindend communiceren – een bewustwordingsproces. Het is een proces waarin helder wordt: wat maakt dat ik doe wat ik doe. In plaats van volledig automatisch de dingen te doen die ik altijd gedaan heb. En dat levert soms speciale verrassingen op."

Hij vervolgt later: "Er zijn honderduizend wegen om te komen waar je wilt zijn. En telkens kom je een stukje tegen. En dan is het voor mij de kunst, als ik dat stukje tegenkom, om het te herkennen, als passend in datgene waar ik naartoe wil. Dat boeit mij uitermate, om dat iedere keer weer heel helder te hebben: wat ik nu ga doen, past dat op de weg die ik zou willen gaan."

Kennismaken met humanisme

Ontdek in een middag of avond wat het humanisme voor jouw dagelijkse keuzes kan betekenen, of oefen om te (her)formuleren waar jij vandaag voor staat. Met inspiratiebronnen zoals Erasmus, Arendt, Spinoza en Manschot. In gesprek met elkaar komt de humanistische traditie tot leven en beoefen je een belangrijk aspect van het humanisme, namelijk de dialoog. De cursus is interessant voor iedereen die zich wil verdiepen in humanisme, met elkaar in gesprek wil gaan, en nieuwe inzichten wil opdoen. Je kunt dit voorjaar meedoen in Leeuwarden en in Groningen.

Groningen zondag 13 maart 2022 van 13:30 – 16:00 uur
Humanistisch Centrum, W.A. Scholtenstraat 2, Groningen

Docent Ingrid Bouma **Aanmelden** humanistischverbond.nl/khgroningen

Ingrid Bouma houdt zich bezig met alles wat met zelf denken en samen leven te maken heeft. "Startpunt daarbij is de eigen identiteit, doel is bepalen welke waarden voor jou van belang zijn." Hierbij verbindt zij het denken zoveel mogelijk met het doen.

Fryslân woensdag 11 mei 2022 van 19:30 – 22:00 uur

Tresoar, Boterhoek 1, Leeuwarden, locatie is rolstoeltoegankelijk

Docent Ronald Hünne-man **Aanmelden** humanistischverbond.nl/khleewarden

Ronald Hünne-man: "De Britse filosoof en humanist Bertrand Russell (1872-1970) schreef ooit: Vergeet de rest, maar nooit je medemenselijkheid. Hoe mooi en overtuigend dit ook klinkt, pas in de 20ste eeuw werd dit uitgangspunt (her)ontdekt, na vele eeuwen waarin Goden en het Hogere als ultieme leidraad golden. Tijdens 'Kennismaken met humanisme' bespreken we verschillende invullingen van dit idee van medemenselijkheid, en hoe deze verbonden zijn in het humanisme."

VERDIEPINGSdag

Goed leven, goede dood

Wat betekent een goed leven voor jou? Hoe kijk je naar de dood? Tijdens deze verdiepingsdag ga je samen met andere deelnemers op zoek naar je omgang met de dood. Je leert jezelf kennen, hoe je erin staat, wat je wilt maar ook wat je niet wilt. Hoe je het gesprek met een ander hierover voert. Inzichten van filosofen komen daarbij aan bod, maar de belangrijkste bron van wijsheid zijn de andere deelnemers en jijzelf.

Drenthe zaterdag 21 mei 2022 van 10.00 – 16.00 uur

Duurzaamheidscentrum Assen * Voor navigatie gebruik je Stadsbroek 11A, Assen

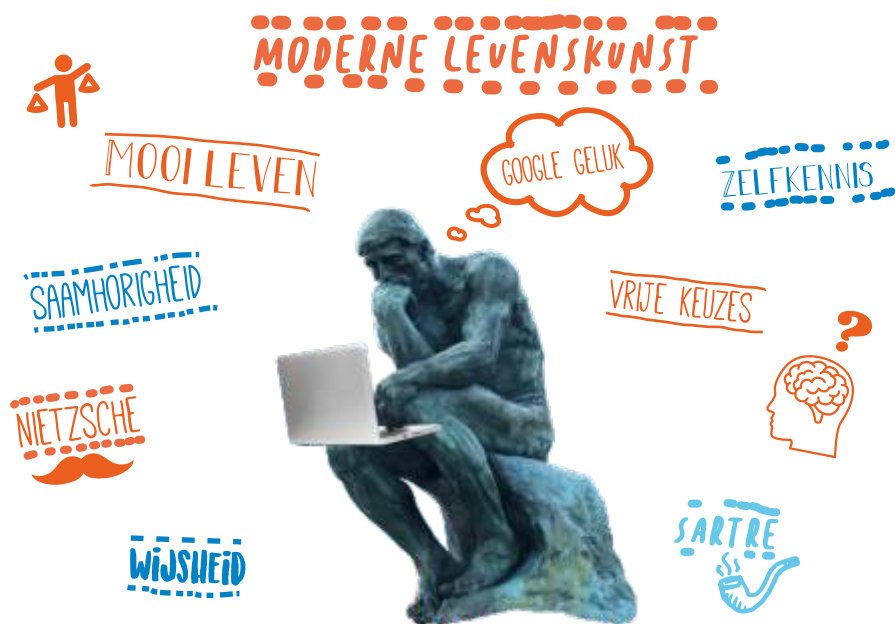
Docent [Roland Gerritsen](#)

Meld je aan: humanistischverbond.nl/goedlevengoededoodassen

Docent/begeleider is Roland Gerritsen. Hij begeleidt mensen bij keuzes in het leven. Hij studeerde Humanistiek en heeft lang gewerkt als humanistisch raadsman in het gevangeniswezen. Hij houdt ervan om mensen te laten nadenken over hoe ze in het leven staan.

Cursus: Moderne levenskunst

Waarom leef ik zo? Hoe kies ik wat bij mij past? Hoe vind ik vrijheid in de verbondenheid met anderen? Tijdens deze cursus ga je op zoek naar antwoorden. Door je te verdiepen in filosofie, te praten en te oefenen, leer je scherper te denken over je eigen leven en wat je belangrijk vindt. Want daar gaat het om in deze cursus, jouw vragen over hoe te leven. De cursus start op 16 maart in Assen.

Drenthe

reeks van 6 woensdagavonden:

16, 23, 30 maart en 6, 13, 20 april 2022

van 19:30 – 22.00 uur

De Lauwers, Lauwers 1, Assen

Docent Ronald Hünneberg

Lees meer en meld je aan:

humanistischverbond.nl/levenskunstassen

Cursus: Klassieke levenskunst

Kies ik daadwerkelijk voor wat ik van belang vind? Hoe ga ik om met mezelf en de ander? Wat betekent vriendschap voor mij? Houden deze vragen je bezig? Tijdens de cursus Klassieke Levenskunst 'ontmoet' je in 6 avonden vele denkers die je voorgingen in het onderzoek naar het goede leven. Door je te verdiepen in filosofen als Socrates, Aristoteles en Epicurus, te praten en te oefenen, leer je scherper te denken over jouw leven en wat je echt belangrijk vindt. Want daar gaat het om in deze cursus: jouw vragen over hoe te leven. De cursus start op 5 april in Groningen. Doe mee!

Groningen

reeks van 6

dinsdagavonden: 5,
12 en 26 april en 3, 10
en 17 mei 2022

van 19:30 – 22:00 uur in het Humanistisch Centrum W.A. Scholtenstraat 2,
Groningen

Docent: Ronald Hünneke

Bekijk het programma en meld je aan:

humanistischverbond.nl/levenskunstgroningen

Docent is filosoof en theatermaker Ronald Hünneke. Hij geeft al ruim 25 jaar filosofieonderwijs, waarbij de alledaagse relevantie van filosofische theorieën centraal staat. Hünneke: "Ik zet mensen graag aan het denken, ik hou ervan om vaste denkpatronen los te wrikken, om zo meer ruimte te krijgen voor nieuwe denkwegen."

GEEST

Waar blijft de tijd. De met enthousiasme en voorzichtigheid georganiseerde midwinterviering werd zomaar weer afgeblazen. De als vervanging bedachte nieuwjaarsviering en ook de eerste activiteiten voor dit nieuwe jaar zijn weggeblazen. Er staan nog wat dingen op de agenda voor de komende maanden, maar voor we het weten komt er nog een winterstormpje en pffff ...

Leven en liefde in tijden van Corona is echt levenskunst, als er één periode in mijn leven was waarin de troost van de filosofie kwam, dan toch deze wel. Met kinderen filosofer ik wel eens over tijd, over dat tijd soms snel en soms langzaam gaat. In een verhaal van Toon Tellegen krijgt hagedis op zijn verjaardag tijd cadeau, een hele mooie glinsterende tijd die helaas kapot valt door een onhandige actie van beer, waardoor de tijd op hol slaat, er chaos ontstaat en de dieren het gevoel hebben dat ze daar al jaren zijn. Als de boktor de tijd weer aan elkaar plakt keert de rust terug en wordt de rest van de verjaardag gevierd.

In een ander verhaal ontstaat er een soort poolnacht doordat de zon, die volgens de zandkrab kapot was, meegenomen wordt om te repareren. Het gevolg is dat de zon niet meer dagelijks opkomt en ondergaat maar dat het donker en koud blijft. Het effect op de dieren is groot, want al schijnt de maan onafgebroken 'iedereen kreeg ruzie met iedereen, barstte zomaar in snikken uit of beet op zijn nagels van verdriet.' De mier en de eekhoorn halen de zon uit de afvalhoop bij de zandkrab en leggen hem in de ochtend bij de horizon. De zon begon te rijzen, het werd weer warm en licht en alle ruzies werden bijgelegd, tranen gedroogd en woede en wanhoop werd vergeten.

In welk verhaal van Toon Tellegen leven wij? Er is onmiskenbaar iets met de tijd aan de hand. Volgens kinderen gaat de tijd snel als het leuk is en langzaam als iets niet leuk is. Zijn deze twee corona-jaren nou snel gegaan of juist heel traag? Het schijnt dat als je veel beleeft de tijd terugkijkend veel langer lijkt, en met alles wat er afgeblazen werd de laatste jaren zou je denken dat de tijd heel snel gegaan moet zijn, terwijl de meeste mensen dit nou niet bepaald een leuke tijd noemen.

En wat is er mis met ónze zon? De midwinterviering gaat over de terugkomst van het licht na de kortste dag van het jaar, het donkerste is voorbij we kunnen ons verheugen op het licht, de warmte, het nieuwe groeiseizoen. En ook al ging de midwinterviering niet door, de dagen worden merkbaar langer, de zon kómt terug. Maar de mensen lijken het niet te zien, ze gaan door met verdeeldheid zoeken of benadrukken, ze maken ruzie en hebben verdriet, wanhopen soms. We hebben ons ingegraven in standpunten, verwijten elkaar domheid en kortzichtigheid, starheid in denken, volgzzaamheid. Zelfs een begrip als vrijdenken lijkt anders ingevuld te worden en het voelt, voor mij in ieder geval zodoende een beetje onteigend. Het lijkt, al met al wel alsof de zon nog steeds op de afvalhoop bij de zandkrab ligt.

Deze tijd is een tijd van levensvragen, we moeten op zoek naar een nieuw antwoord op 'Hoe kunnen we samen leven?' Wat zou het fijn zijn als we dat weer samen kunnen doen, elkaar ontmoeten en in gesprek zijn over wezenlijke dingen. Ik denk dat het ook enorm zou helpen als we elkaar weer kunnen spreken, in de ogen kunnen kijken, de mens die de ander is kunnen zien, in plaats van op social media elkaar bestoken met harde woorden of thuis discussiëren tegen de televisie.

Het is een tijd van uitdagingen, en dus ook een tijd van creativiteit om nieuwe of oude oplossingen te vinden, we kunnen allemaal dat dier zijn dat een pot lijm pakt om de tijd te plakken, of die de zon uit het vuilnis vist en bij de horizon legt.

Marijke van de Hel, voorzitter HV afdeling Groningen.
(de aangehaalde verhalen staan in Toon Tellegen "Misschien wisten zij alles" op pagina 582 en 233)

BOEKBESPREKING

door Victor Bom, Bibliotheekcommissie HVG

Wij zorgen

Verhalen uit de praktijk

Ieta Berghuis en Herman van Hoogdalem

Van de achterflap: “Wie zijn zij, die mensen in de zorg? We applaudisseren voor ze en beseffen dat we afhankelijk van hen zijn. Maar hoe kijken zij zelf naar hun werk, wat zijn hun drijfveren en hoe behouden ze hun motivatie? In deze tijd zijn dat meer dan ooit, relevante vragen. Ieta Berghuis gaat in gesprek met zorgverleners. Terwijl zij hun verhaal vertellen, tekent kunstenaar Herman van Hoogdalem hun portret. In *Wij zorgen – Verhalen uit de praktijk* komen deze tekeningen en verhalen samen. Het zijn portretten in woord en beeld, van gedrevenheid, motivatie en de nimmer aflatende betrokkenheid bij de mensen voor wie zij zorgen. Ieta Berghuis is docent-onderzoeker bij het Talma Lectoraat Wonen, Welzijn en Zorg voor mensen op hoge leeftijd van de NHL Stenden Hogeschool. Herman van Hoogdalem is beeldend kunstenaar en docent aan de academie voor Beeldende Kunst Minerva van de Hanze Hogeschool.”

Het boek is m.i. een pareltje in deze bijzondere corona-tijd met onze focus op zorg en zorgmedewerkers. Het is ook een prachtige bron van inspiratie en informatie over de diepere beweegredenen van zorgverleners voor hun werk en de invulling daarvan. Er worden 12 prachtige portretten geschilderd in woord en beeld en omdat de zorgverleners uit verschillende geledingen van de zorg komen, i.h.b. de thuiszorg en verzorgings- en verpleeghuizen, krijgt de lezer ook een goed beeld van de diversiteit binnen de zorg. Bij allen staan optimale zorg, inlevingsvermogen en betrokkenheid bij de patiënt centraal, zoals moge blijken uit de volgende citaten en fragmenten:

Het allerbelangrijkste is het persoonlijke en het fysieke contact met mensen. Dat je elkaar aankijkt en kunt zeggen: 'Ik zie je, ik begrijp je, ik hoor je'. Dat mensen zich gezien voelen. Dat is het belangrijkste in mijn werk.

Als ik zie dat de bewoner zich veilig voelt en geniet van een activiteit, ben ik helemaal tevreden. Voorop staat dat de bewoner nog steeds waardigheid heeft en kan genieten. Het zijn vaak de kleine dingen die het leven waardevol maken.

Gezondheid kan ik iemand niet geven, maar misschien wel een handreiking hoe je kunt omgaan met de ziekte.

Ja, mensen worden afhankelijk en verliezen hun autonomie, dat is een pijnlijk proces. Dat een ander mens voor je gaat bepalen, raakt me diep! Hoe goed we het ook bedoelen, we mogen niet bepalen voor de ander. Het is lastig om als arts afstand te bewaren en tegelijk mens te zijn.

Iemand die binnenkomt en zich afvraagt of hij ooit weer kan lopen, nou, om zo iemand lopend de deur weer uit te krijgen, dat vind ik heel mooi!

Door de diepgaande gesprekken die ik met patiënten en familie mag voeren, krijg ik zoveel respect voor hen. Zij zijn in staat problemen en verdriet te trotseren. Wat ik daar allemaal van leer ... dat is geweldig.

Mijn dag is goed als mijn cliënten tevreden zijn. Dat zie ik aan hun uitstraling, Elke keer als ik door een voordeur kom, heb ik er zin in. Het contact met de mensen is leuk.

In de palliatieve zorg is het de kunst om de kwaliteit van leven te bevorderen. Als ik de dankbaarheid van de familie zie wanneer hun geliefde kalm en rustig heeft kunnen sterven, geeft mij dat een geluksgevoel. Het geeft mij veerkracht en energie om de volgende zorgvraag weer aan te kunnen.

Laatst vertelde hij me: Ik ga niet meer naar mijn vrouw, want ze herkent me niet meer. Ze ziet me aan voor haar vader. Op het moment dat ik hem uitlegde dat ze hem niet zag als een vreemde maar als iemand die bij haar hoort, zag ik zijn gezicht veranderen. Het verdriet trok weg. Ik vind het erg voor hem dat hij zo'n verdriet heeft, maar dat hij mij vertrouwt en dit met mij bespreekt, doet me goed.

Wij vinden dat we nooit mogen vergeten dat de bewoners een leuke oude dag moeten hebben. Iedere bewoner op zijn eigen manier, want ieder heeft verschillende wensen en gewoontes waar we rekening mee houden. We weten gelukkig veel van de mensen die bij ons wonen. We vragen veel over vroeger en hoe ze het thuis allemaal deden.

Op mijn laatste dag op die afdeling vroeg ze mij om naast haar te komen zitten op de rand van haar bed. Ze vroeg me pen en papier te pakken en precies op te schrijven wat ze mij ging zeggen. Ze liet me opschrijven dat ze me voor alles bedankte en mij hoopte terug te zien. Zo lief, dat zal ik nooit vergeten. Dat is zo mooi aan dit beroep.

Zondag 3 april

In de Vosbergen bij Eelde.

We starten vanaf de parkeerplaats aan de Vosbergerlaan die zich op 50 meter bevindt van de Burgemeester Legroweg.

Vanuit Eelde en De Punt bevindt de laan zich in een bocht van de Burgemeester Legroweg bij het Vliegveld.

WANDELEN in *Groningen*

Zondag 1 mei

Boswachterij Anloo.

We starten vanaf de parkeerplaats Pinetum aan de Anderenseweg.

Vanuit het centrum van Anloo begint achter hotel/restaurant De Koningsherberg de Anderenseweg richting Anderen, na ca 1 km bevindt de parkeerplaats rechts van de weg.

Zondag 29 mei

Langeloërbos.

We starten vanaf de parkeerplaats t/o Bospaviljoen De Norgerberg aan de Langeloërweg 63 tussen Norg en Langelo.

Alle wandelingen starten om 10.30 uur en zijn tussen 3 a 4,5 km.

Inlichtingen Pieter en Marijke Hofman

Tel: 0592 - 343595 Mobiel: 06 1900 30 43

email: hofbak@ziggo.nl Inlichtingen Marijke en Pieter Hofman

Tel. 0592 - 343595 / 06 1900 30 43

Jaarthema Groningen **VRIJDENKEN** *Vrijdenken*

Vrijdenken - Jaarthema Humanistisch Verbond Groningen

Zoals elk jaar staat ook in 2022 een thema centraal in de activiteiten van onze afdeling.

Voor 2022 is gekozen voor 'vrijdenken'.

Vrijdenken is een breed begrip.

In de HV jubileum-tentoonstelling Vrijdenkers in het Amsterdam Museum zagen we een breed spectrum van vrijdenken. Vrijdenkers die zich teweer stellen tegen gevestigde opvattingen. Opkomen voor milieurechten, medisch-ethische kwesties, rechten van vrouwen, lhbtq-rechten of opkomen voor de Noordzee.

Vrijheid van denken, vrijheid om te geloven wat je wilt, of om niet te geloven. En ook vrij zijn om je geloof achter je te laten, of je nu Gereformeerd was of Moslim of welk ander geloof ook had.

Het kreeg allemaal een plaats in de Amsterdamse tentoonstelling.

Vrijdenken als leidraad voor 2022 - we vragen iedereen die activiteiten voor onze afdeling organiseert, of die schrijft voor De Schakel om daarbij een link te leggen met Vrijdenken.

Bestuur HV afdeling Groningen.

UITNODIGING

VAN HET BESTUUR

Vergadering

Aan de Leden van het Humanistisch Verbond afdeling Groningen,

Graag nodigt het afdelingsbestuur u uit voor een **Ledenvergadering die gehouden wordt op zondagmiddag 27 maart 2022.**

In 2021 hebben wij vanwege de corona-beperkingen geen Ledenvergadering gehouden. Wij hebben u toen laten weten in 2022 een Ledenvergadering te houden, waarin we onder meer terugkijken op de jaren 2022 en 2021.

Deze vergadering wordt gehouden in het **Humanistisch Centrum in Groningen**. De agenda met de bijbehorende stukken ontvangt u uiterlijk op 10 maart 2022.

Het formele gedeelte begint om 13.30 uur, het inhoudelijke gedeelte begint om 14.00 uur. U bent **welkom vanaf 13.00 uur**. Na afloop is er nog gelegenheid voor een hapje en een drankje.

Als bijzondere gast tijdens deze vergadering zal **Mardjan Seighali** aanwezig zijn. Zoals u ongetwijfeld weet is zij sinds 2020 voorzitter van het Humanistisch Verbond. Dit is natuurlijk een mooie gelegenheid om met elkaar kennis te maken. Maar bovendien zal Mardjan het inhoudelijk deel van onze vergadering verzorgen met een inleiding over het thema **VRIJDENKEN** en zullen wij daarna met elkaar in gesprek gaan.

Wij willen graag dat degenen die de vergadering willen bijwonen zich van tevoren aanmelden bij onze secretaris: secre.hvgron@gmail.com.

Bas de Meijer

Met een vriendelijke groet,
Het bestuur van HV afdeling Groningen.

foto: Jitske Schols

Mardjan Seighali

Lezing en gesprek door mevrouw Wiene van Hattum,
voorzitter Forum Levenslang
Humanistisch Centrum, W.A. Scholtenstraat 2, Groningen
zondag 8 mei 2022 aanvang 14.00 uur / inloop 13.30 uur
Aanmelden bij: secr.hvgron@gmail.com

Levenslang: hoe lang is dat ?

Het afgelopen jaar verleende de Minister voor Rechtsbescherming tweemaal gratie aan een levenslanggestrafte. Hij schreef hierover aan de Tweede Kamer dat hij zich met alle rechtsmiddelen tegen die beslissing had verzet maar dat de rechter hem geen andere keuze had gelaten. De desbetreffende levenslanggestraften zaten op dat moment resp. 38 jaar en 33,5 jaar vast, de eerste verbleef de tweede helft van zijn straftijd in een tbs-kliniek de tweede zat de volle tijd in een gewone gevangenis.

Gratie is de enige manier om een eenmaal onherroepelijk geworden levenslange gevangenisstraf te verkorten. Dat is altijd zo geweest. Het huidige beleid om een levenslange straf in beginsel tot het einde toe, dus tot het intreden van de dood, te laten voortduren, is niet altijd zo geweest. Hoe ging Justitie vroeger met deze veroordeelden om? Waarom werd het beleid gewijzigd? Moet het anders dan zoals het nu gaat, en hoe dan? Op dit moment buigt de nieuwe Minister voor Rechtsbescherming zich met name over die laatste vraag.

Mevrouw mr.dr. Wiene van Hattum (1952), tot 2018 universitair docent aan de RUG en daarvoor advocaat in Groningen, deed onderzoek naar de wijze van gratieverlening aan levenslanggestraften in de vorige eeuw. Zij richtte in 2008 de Stichting Forum Levenslang *) op, niet alleen uit bezorgdheid over de rechtspositie van de huidige levenslanggestraften maar vooral ook uit bezorgdheid over 'het rechtsstatelijk gehalte' van Nederland. Het Forum Levenslang maakt zich sterk voor een humanere tenuitvoerlegging van de straf en voor de vervanging van de gratieprocedure door een procedure bij de strafrechter. Wiene van Hattum gaat na een historische inleiding graag met u in gesprek over de vraag hoe het verder moet.

*) Op 20 juni 2008 is het 'Forum humane tenuitvoerlegging levenslange gevangenisstraf' opgericht (kortweg: het Forum Levenslang). De deelnemers zijn veelal vanuit hun professie betrokken bij de levenslange gevangenisstraf. Zij zijn onder meer afkomstig uit de rechterlijke macht, het openbaar ministerie, de advocatuur, de medische en geestelijke verzorging of uit de wetenschapswereld. Het Forum Levenslang zet zich in voor zowel het bieden van perspectief op invrijheidstelling als het voorkomen van detentieschade.

Op 20 juni 2008 is het 'Forum humane tenuitvoerlegging levenslange gevangenisstraf' opgericht (kortweg: het Forum Levenslang). De deelnemers zijn veelal vanuit hun professie betrokken bij de levenslange gevangenisstraf. Zij zijn onder meer afkomstig uit de rechterlijke macht, het openbaar ministerie, de advocatuur, de medische en geestelijke verzorging of uit de wetenschapswereld. Het Forum Levenslang zet zich in voor zowel het bieden

In het centrum van het Humanistisch Verbond is achtmaal per jaar een bijeenkomst van de groep 'Eten met gespreksstof'. De meeste deelnemers zijn trouwe bezoekers.

Af en toe zien we nieuwe gezichten die wat nieuw bloed in de discussie brengen. Nooit is het saai en altijd is er begrip voor elkaars mening.

Mogelijk door de vele kookprogramma's op de televisie zijn er nieuwe 'koks' en 'hulpkoks' bij gekomen. Er wordt wel altijd geholpen bij de bereiding van de maaltijden, wat buiten de discussie ook zijn gezelligheid heeft. Thuis voorbereiden mag ook. Het is niet verplicht te koken maar wel fijn, desnoods zorg je voor een nagerecht.

Het aantal enthousiasten fluctueert en is meestal 12 tot 15. Omdat met te veel leden de discussie niet beheersbaar meer is, is er een tijdelijke ledenstop.

Opgave voor de reservelijst is nog wel mogelijk. Kees Stada, kees.stada@home.nl
Liever bellen? 0598-320706

Inloop om 17.00 uur en aan tafel om 18 uur. Meestal afgesloten tussen 20.00 en 20.30 uur en daarna afgewassen van de vaat.

De kosten zijn afhankelijk van het menu, €5 - €7, graag gepast betalen.

De komende data: 31 maart en 28 april, beide dagen op donderdag.

REACTIE

Op stuk van Bob Boersma in de december Schakel

Beste Bob Boersma,

Als HV lid van de afdeling Assen e.o. wil ik graag reageren op je stukje in de Schakel: 'Ik bepaal mijn leven, wie mag dan mijn dood bepalen?'

In grote lijn ben ik het met de strekking van je verhaal eens. Ik vind je stelling dat niemand om zijn leven gevraagd heeft, hij zelf de zin eraan moet geven, en dus ook de beslissing over zijn eigen dood, een mooie.

Je waarschuwing dat iemand die om euthanasie vraagt, en door zijn / haar omgeving daarin gesteund wordt, het misschien op het laatste moment wel moeilijk vindt om het misschien alsnog niet te willen, vind ik terecht. Daar moet inderdaad goed op gelet worden. Als een arts de euthanasie toedient gebeurt dat ook. Maar jij bepleit dat dit door de mens zelf, zonder hulp van de arts moet gebeuren. En dan is dit dus een bijkomend risico.

Ik wil kritisch reageren op wat je schrijft over de situatie rond dementie. Je suggereert dat euthanasie uitsluitend op basis van een wilsbeschikking op papier een gangbare praktijk is, en dat als deze mensen op de vraag of ze dood willen Nee zeggen, ze toch euthanasie krijgen opgedrongen. Dat is volstrekt onjuist. Lees de publicaties van de NVVE en van het Expertisecentrum Euthanasie, en je ziet dat euthanasie bij demente mensen nog steeds heel moeilijk is.

Je onderscheid tussen karakter en gedrag vind ik hier niet logisch noch relevant. Karakter is misschien in de basis een gegeven, maar het ontwikkelt zich door het leven heen. En juist het gegeven dat je niet meer kunt doen wat je altijd graag deed, maakt mensen vaak ongelukkig. Ik deel dan ook je mening dat demente mensen vaak blij en ontspannen zijn, niet. Ik moet de eerste blijde demente nog tegenkomen. En ik heb heel veel demente mensen gezien, o.a. in het verpleeghuis, die op mij een heel rusteloze, verwarde, apathische en ongelukkige indruk maakten. Die de hele dag neurotisch aan hun kleren zaten te plukken, of steeds het tafelkleed van de tafel wilden trekken. Mijn schoonmoeder kon alleen nog maar, vastgebonden in een

rolstoel, afschuwelijke dierachtige kreten uitstoten. Ik vind zulke situaties menonwaardig.

Ik ben dan ook een beetje verbaasd dat je, terwijl je in het begin van je stuk zo stevig stelt dat een mens zelf mag beslissen over zijn leven, je het aspect van beslissen vóóordat je dement wordt over hoe je **niet** wilt leven, buiten beschouwing laat. Als ik voor mezelf spreek: Ik ben een mens en geen plant. Ik wil niet als een plant leven. In mijn *zijn* is het feit dat ik iets kan betekenen voor anderen, dat ik goed kan reflecteren en hierdoor zinvolle gesprekken kan voeren, kortom betrokken kan zijn bij mijn partner, (klein)kinderen én de samenleving, van wezenlijk belang. Als ik dat niet meer kan wil ik niet verder leven. Daarom heb ik een euthanasie verklaring. En zou ik niet willen dat een ander dan gaat beoordelen of ik al dan niet lijd. Ik bepaal zelf wat ik onder lijden versta.

Met vriendelijke groet, Elzelien van Duijn

Wat is goed leven?

Vrijdag 28 januari vierde de Universiteit van Humanistiek haar jaarfeest. Andreas Weber sprak in een webinar over “Verweven leven, een andere kijk op ons bestaan”. Sinds ik het boek van Merlin Sheldrake over de verborgen wereld van de schimmels (2020) heb gelezen, boeit dit thema mij. Het gaat wat mij betreft over verbondenheid, een belangrijke waarde van het humanistisch gedachtegoed. Soms krijg ik het idee dat het binnen het Humanistisch Verbond alleen om de mens en de relaties tussen mensen gaat. Er is echter nog veel meer. Wat dat betreft kunnen we nog steeds heel veel leren van natuurvolen, waar het besef deel uit te maken van een groter systeem al heel groot was. Met de industriële revolutie kwam het idee op van de maakbaarheid van onze omgeving en is dit wat mij betreft doorgeslagen naar een wereldbeeld waarin er alleen nog maar plaats is voor de mens. Het meest extreem zien we dat op dit moment terugkomen in de snelle klimaatverandering, waarvan is vastgesteld dat deze door de mens is veroorzaakt. We zouden daar dus ook wat aan kunnen doen. Ondanks het feit dat de mens zich onderscheidt van andere dieren door de mogelijkheid om samen te werken aan een gemeenschappelijk doel, lijkt het onmogelijk om de gewenste stappen te zetten op het gebied van CO2-reductie, herstel van biodiversiteit, benutting van alternatieve energie, vermindering van ongelijkheid, borging van gelijkwaardigheid ten opzichte van het dominante nastreven van het enge begrip economisch groei. Als actieve (bezorgde) burger participeer ik in veel onderzoeken die gaan over allerlei onderwerpen uit de samenleving. Soms vanuit de overheid geïnitieerd, soms vanuit het bedrijfsleven of andere bezorgde burgers. Op die manier probeer ik de aandacht voor andere waarden dan geld te trekken en het vooral daar over te hebben. Heel verdrietig word ik dan van de resultaten van peilingen waaruit blijkt dat er nog heel veel medeburgers (de overgrote meerderheid) helemaal niet bezig zijn met de top drie van de maatschappelijke problemen waar we mee geconfronteerd worden. Telkens weer blijkt het eigenbelang voorop te staan en vindt er nog onvoldoende afweging plaats van het effect van het eigen gedrag op de omgeving. Wat fantastisch is het dan ook dat het Humanistisch Verbond allerlei activiteiten organiseert waarin we het kunnen hebben over wat we onder “goed leven” verstaan en hoe je dat in de praktijk doet en laat zien. Ledenbijeenkomsten, Humanistisch café, wandelen, eten met gespreksstof, gespreksgroepen zijn hiervoor bedoeld. Juist in die dialoog en discussie kunnen we elkaar versterken en ieder voor zich de juiste weg verkennen en uitdragen naar anderen. Daarom wil ik jullie oproepen vooral deel te nemen aan deze bijeenkomsten en daar antwoorden te zoeken op onderstaande vragen:

“Al het leven op aarde is onlosmakelijk met elkaar verbonden, zo stelt filosoof

Andreas Weber. Wij mensen vormen slechts een klein onderdeel van dit grotere geheel. Dit perspectief werpt een nieuw licht op ons denken, handelen en voelen. Ook laat het ons anders kijken naar de samenhang tussen natuur, cultuur en politiek. Wat is betekenisvol leven in een rechtvaardige en zorgzame samenleving vanuit een verweven wereldbeeld? Hoe houden we rekening met andere bestaansvormen, met toekomstige generaties?"

Helemaal fantastisch is het als jullie de resultaten van deze dialogen willen delen door hierover een artikel te schrijven voor de volgende Schakel of nieuwsbrief.

Henk van der Zijden
Voorzitter Humanistisch Verbond Drenthe
Assen
9 februari 2022

Kleintje Bevrijdingsfestival Assen

Vrijheid in Verbondenheid

Op 5 mei vieren we in Assen, net als in de rest van het land, jaarlijks onze vrijheid met het Kleintje Bevrijdingsfestival Assen in de Gouverneurstuin. We staan stil bij het feit dat onze verworven vrijheid niet vanzelfsprekend is, zeker als we kijken naar de wereld van nu. Dat doen we met en voor de inwoners van Assen, die we een gevarieerd cultureel aanbod van optredens in en rondom de Gouverneurstuin willen bieden. Een mooi alternatief voor hen die de vrijheid anders willen herdenken dan door deelname aan het bevrijdingsfestival aan de Baggelhuizerplas.

Eind 2021 startte een werkgroep, bestaande uit Humanistisch Verbond Drenthe, Humanitas Assen en de Stichting Vrienden van Phusis, met de organisatie van dit 'Kleintje Bevrijdingsfestival', dat we dit jaar wel hopen te kunnen vieren!

Momenteel wordt gewerkt aan het draaiboek, het leggen van contacten met partnerorganisaties en het opstellen van een subsidieaanvraag.

Over de invulling van het programma kunnen we nog geen duidelijkheid verschaffen, maar we houden u op de hoogte via Nieuwsbrieven en de website. In ieder geval sluiten we de middag af met een gezamenlijke bevrijdingsmaaltijd, gefaciliteerd door het landelijk 4 en 5 mei comité.

LAATSTE BERICHT

van de afdeling Emmen e.o. aan haar leden.

Met ingang van 1 januari 2022 houdt uw afdeling Emmen e.o. van het Humanistisch Verbond op te bestaan als zelfstandige afdeling en zal zij samen met de afdeling Assen e.o. verder gaan als de nieuwe afdeling Drenthe van het Humanistisch Verbond.

Onze adeling Emmen e.o. kampte al jaren met een voortdurend teruglopend aantal deelnemende leden aan de activiteiten die het bestuur organiseerde. Tijdens de jaarvergadering van 4 oktober 2020 hebben de aanwezige leden ingestemd met, en besloten om, de afdeling in 2021 op een nader te bepalen wijze als zelfstandige afdeling op te heffen en kreeg het bestuur mandaat om samenvoeging met de afdeling Assen e.o. verder uit te werken. Tijdens onze laatste bijeenkomst op 3 oktober 2021 hebben we, zoals in de uitnodiging voor deze bijeenkomst was aangekondigd, het samengaan met de afdeling Assen e.o. nader besproken. Tevens heeft de waarnemend penningmeester aan de aanwezige leden de boekhouding gepresenteerd zoals die sinds de laatste kascontrole is gevoerd. Deze financiële verantwoording werd door de aanwezige leden akkoord bevonden. Tot slot hebben bestuur en aanwezige leden die middag besloten dat deze bijeenkomst tevens het einde was van onze afdeling als zelfstandige afdeling van het Humanistisch Verbond.

Op 5 december 2021 heeft het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond ingestemd met het samengaan van de afdelingen Assen e.o. en Emmen e.o. in de nieuwe afdeling Drenthe van het Humanistisch Verbond. Hiermee was de weg vrij voor de beide besturen om tot de vorming van de afdeling Drenthe over te gaan, hetgeen per 1 januari 2022 een feit is geworden. Dit betekent dat u vanaf nu als lid van het Humanistisch Verbond ingedeeld bent bij de afdeling Drenthe.

Tot slot wil ik u als voorzitter van de afdeling Emmen e.o. mede namens de penningmeester hartelijk bedanken voor het vertrouwen dat u al die jaren aan het bestuur heeft geschonken.

Hartelijke groet,

Andries Kiel, voorzitter Emmen e.o.

Martin Kuijpers

Van het bestuur **HV Afdeling DRENTHE** *Welkom aan de leden van Emmen*

We beginnen het nieuwe jaar met een forse groei van het aantal leden, Dit wordt veroorzaakt doordat de afdeling Emmen is gevoegd bij de afdeling Assen

e.o. Het een en ander is toegelicht in de bovenstaande brief van Andries Kiel. Onze HV-afdeling heet vanaf nu "HV Drenthe".

Wij heten de leden van de afdeling Emmen van harte welkom en nodigen u graag uit om onze (digitale) bijeenkomsten bij te wonen.

Onze informatievoorziening loopt via meerdere kanalen.

De Schakel, het blad dat 4 keer per jaar verschijnt, de digitale nieuwsbrief en de website. Wij sturen de nieuwsbrief aan alle leden. Als u die niet wilt ontvangen, kunt u onderaan de nieuwsbrief een afmeldknop vinden. Als u hier gebruik van maakt, stopt de toezending van deze digitale nieuwsbrief automatisch.

Voor het ontvangen van de Schakel zijn er twee opties. De Schakel gedrukt, of een digitale versie. U kunt opgeven aan het secretariaat als u het blad digitaal wilt ontvangen. Deze optie bespaart de afdeling veel kosten. Doet u niets dan komt de Schakel op papier.

De website levert actuele informatie, daarom verdient het aanbeveling hier toch regelmatig op te kijken.

Een eerste blijk van onze activiteiten, dat ook u hebt ontvangen, was het magazine HUM&NS, dat de drie noordelijke afdelingen (Groningen, Friesland en Drenthe) gezamenlijk hebben gerealiseerd. Met een forse subsidie van het landelijk bestuur was het mogelijk dit blad te maken en aan alle leden te versturen. Dit alles mede vanwege de viering van het 75-jarig bestaan van het Humanistisch Verbond.

De nieuwe afdeling "HV Drenthe" gaat proberen om, samen met de leden, een actieve en bijdetijdse afdeling te zijn. Daarmee verwachten we dat ook de leden van het gebied rond Emmen weer actief gaan deelnemen aan onze activiteiten. We realiseren ons dat de geografische grootte van de nieuwe afdeling veel extra inspanning met zich meebrengt. Daarom stellen wij elke inbreng van onze leden op prijs om hier goed mee om te kunnen gaan.

Het overzetten van alle informatie van de verschillende oude websites naar één nieuwe zal in de loop der tijd geleidelijk plaatsvinden. Mocht u bij uw bezoek aan de

website stuiten op onvolkomenheden, schroom dan niet deze aan de webmaster te melden.

Wilt u meedenken en meewerken aan de realisatie van een nieuwe, inspirerende afdeling Drenthe van het Humanistisch verbond, meldt u dan aan bij de secretaris

Graag tot ziens, Fienke Stronkhorst, secre.hvdrenthe@gmail.com

VACATURE ALGEMEEN BESTUURSLID HV DRENTH

In de nieuwsbrief van januari hadden we aangegeven dat wij naartig op zoek zijn naar extra ondersteuning binnen ons bestuur. Let wel: alles draait en gaat voorspoedig, maar niemand heeft het eeuwige leven. We zijn op zoek naar nieuw handen en nieuwe inbreng. Bij iedereen staat voorop: het moet voldoening geven en qua tijd beheersbaar. Dus nogmaals onze oproep!

Het bestuur van HV Drenthe bestaat uit vijf enthousiaste leden. Wij zijn op zoek naar een extra bestuurslid door het toenemende ledental van de afdeling, mede door de samenvoeging met de opgeheven afdeling HV Emmen.

Bent u iemand die met uw kennis en kunde ons wil ondersteunen in het coördineren van projecten, themabijeenkomsten en het uitvoeren van de overige bestuurlijke taken? Dan maken we graag kennis met u!

Wij vragen

- lidmaatschap van het Humanistisch Verbond en affiniteit met het humanisme
- bereidheid tot een belangeloze inzet voor een vereniging op bestuurlijk niveau
- gevoel voor actualiteit
- een enthousiaste participatie in onze maandelijkse vergaderingen

Wij beloven

- de volle medewerking en facilitering
- een gezellige en betrokken werksfeer binnen het bestuur
- waardering
- een onkostenvergoeding voor gemaakte kosten

De invulling van de functie en de verdeling van de taken gebeurt in onderling overleg. Bij interesse en voor informatie kunt u contact opnemen met de voorzitter Henk van der Zijden, 06-23609101 henkvanderzijden@outlook.com

Activiteitencommissie Drenthe

Humanistisch Café

Elke 2e dinsdag van de maand bent u van harte welkom in het “Humanistisch Café”.

Locatie: Duurzaamheidscentrum Bosrand 2, 9401 SL Assen in zaal De Punt.

Gewoon even gezellig bijpraten in een ontspannen sfeer en daarna praten over een actueel onderwerp. Het inbrengen van een onderwerp wordt op prijs gesteld. Een krantenknipsel bijvoorbeeld kan al aanleiding zijn voor een gesprek. Ook potentiële HV-leden en belangstellenden zijn welkom.

Het bestuur heeft besloten ook voor het HV-café de QR-code verplicht te stellen.

Bovendien moeten we ons weer houden aan de 1,5 meter.

Zo mogelijk zitten we in zaal De Punt. Bij een groter aantal deelnemers is de 1,5 meter daar echter niet te realiseren. We zullen dan uitwijken naar een grotere zaal.

Daarom is aanmelding noodzakelijk gedurende de corona periode op het mailadres : hvassen-activiteiten@outlook.com. Aanmelding kan tot 10.00 uur op de maandag voorafgaande aan het HV-café

Bij het gebouw zijn nu 2 ingangen. De linker ingang is voor het restaurant, de rechter voor andere activiteiten, dus ook voor ons HV-Café.

U dient een mondkapje op te hebben bij betreding van het gebouw, totdat u op uw plaats zit.

Aanvang 10.30 uur, einde omstreeks 12.15 uur

Eerstvolgende data:

8 maart, 12 april, 10 mei, 14 juni.

Bereikbaarheid: Komt u met de fiets vanuit het centrum, dan vanaf de Hoofdlaan links het fietspad op (Bosrand)

Met de auto kunt u parkeren op het parkeerterrein Stadsbroek. Op Stadbroek links aanhouden en aan het einde de auto parkeren. Vandaar is het nog ongeveer 200 meter lopen. Navigatieadres: Stadsbroek 11 A, 9405 Assen.

Wandelingen

Ook de wandelingen kunnen met de recente corona maatregelen doorgaan. De 1,5 meter dient nog wel in acht te worden genomen.

Aanmelden vooraf is niet verplicht maar wordt wel erg op prijs gesteld. Opgave kan tot uur voor vertrek van de wandeling. Een uur voor de wandeling controleert de organisator zijn/haar mailbox. Vooral bij twijfel vanwege weersomstandigheden, kunt u zekerheidshalve voor vertrek even mailen of bellen met degene die de

wandeling organiseert.

De wandelingen vinden meestal plaats op de laatste zondag van de maand. Wilt u ook een keer een wandeling organiseren in de periode van juli tot en met december 2022, dan horen we dat graag van u.

Zondag 27 maart 2022

Aanvang: 10.30 uur

Vertrekpunt en Parkeren: bij Hotel-Restaurant van der Valk in Spier langs de A 28. Hier is ook de nazit.

Afstand: 5,5 km

We lopen een boswandeling van 5,5 km door een zeer gevarieerd natuurgebied, namelijk 't Dwingelderveld. De tocht gaat over smalle bospaadjes, bredere zandpaden en let wel.....regelmatig over houten vlonderpaden.

Dit maakt de tocht rolstoel ontoegankelijk.

Organisatie: Carla de Vogel c.vogeltje@gmail.com 06-28101854

Zondag 24 april Tonckensbos

Aanvang: 10.30 uur

Vertrekpunt: Parkeerplaats Koelenweg Huis ter Heide. Vanaf Norgervaart Koelenweg in rijden over Koelenbrug. (Komend vanaf de Norgerbrug rechts.) Na ongeveer 200 meter is de(verharde) parkeerplaats links van de weg. N53.01330 E006.48607

Afstand: 4,2 kilometer

Bijzonderheden: Meer informatie over dit gebied kunt u vinden op internet.

Zoekterm: Tonckensbos.

Organisatie: Jan Kolkman 0592 413291 06 30888726 anjankolkman@gmail.com

Na afloop zal er overlegd worden waar er koffie/thee kan worden gedronken.

Zondag 29 mei Wandeling tussen Borger-Exloo

Aanvang: 10.30 uur

Vertrekpunt: Voetbalvereniging SV Borger: de Drift 6, 9531TK

Afstand: 5,5 km

Mammoetroute= Stormbos-scootmobiel toegankelijk

Organisatie: Wim Roeleveld 06-51322851, roeleveld.wim@gmail.com,

Nazitten in hartje Borger of in Buinen bij Brasserie Byzonder

Zondag 26 juni Wandeling bij Spier

Aanvang: 10.30

Vertrekpunt: 1° parkeerplaats in het bos voor Van der Valk.

Afstand: ongeveer 5 kilometer

Organisatie: Lineke van der Burg 0592 543922 avdburg@simpc.nl

In de volgende Schakel worden de details van deze wandeling verstrekt.

ETEN MET GESPREKSSTOF

Met de huidige afstandsverplichting van 1,5 meter is het in het algemeen niet mogelijk om deze activiteit binnenshuis te organiseren. We hopen dat deze activiteit de komende periode weer plaats kan vinden.

De activiteitencommissie: (hvassen-activiteiten@outlook.com)

Wim Roeleveld 0599-234497 06-51322851

roeleveld.wim@gmail.com

Jan Kolkman 0592-413291

anjankolkman@gmail.com hvassen-activiteiten@outlook.com

De verwachting is, dat deze activiteit wat de corona voorschriften betreft, binnenkort weer is toegestaan, maar de versoepeling van de maatregelen betekent helaas nog niet dat het virus is verdwenen. Enige voorzichtigheid zal daarom de komende maanden nog geboden zijn. Mogelijk is het verstandiger om deze activiteit voorlopig met wat kleinere groepen te organiseren. Zodra we weer mogelijkheden zien, laten we u dit weten via onze nieuwsbrief. Als u zelf ook een keer gastheer/gastvrouw wilt zijn, dan vernemen we dat graag van u.

Nieuwsgierig naar het werk van het Humanistisch Vormingsonderwijs?

HVO

Onze leden hebben lang geleden al aangegeven nieuwsgierig te zijn naar de inzet van het Humanistisch onderwijs (HVO) in Drenthe. Mathilde Nomden zal ons daar 21 maart meer over komen vertellen

Het Humanistisch Vormingsonderwijs wordt landelijk op Openbare Basisscholen verzorgd en de stichting is onderverdeeld in 9 regio's. Mathilde is verantwoordelijk voor de regio Groningen en Drenthe. Zij begeleidt in Drenthe 14 HVO docenten, is verantwoordelijk voor het relatiebeheer naar scholen, werving docenten en scholen en de inhoudelijke kwalitatieve borging van het onderwijs.

Alle openbare scholen (primair onderwijs) worden benaderd met informatie over HVO. In het leerjaar 2021-22 nemen 181 scholen deel aan het HVO.

“Doel van dit vormingsonderwijs is dat leerlingen werken aan hun identiteit en dat ze hun plek vinden in onze diverse samenleving. Zodat zij personen worden die nadenken en met anderen kunnen samenleven. Met (bron)verhalen, vaardigheden en ideeën die ze tijdens onze lessen opdoen staan de leerlingen steviger in hun schoenen. Ze leren om hun eigen afwegingen te maken en hun eigen mening te formuleren.”

Mathilde zal ons meer vertellen over de thema's die binnen het humanistisch vormingsonderwijs aan bod komen en gebruikte lesmethodes. Hierover kunt u meer lezen: <https://www.vormingsonderwijs.nl/partner/humanistisch-vormingsonderwijs/>

Samenwerking met andere denominaties.

Sinds 2009 zijn zeven levensbeschouwelijke organisaties, die vormingsonderwijs verzorgen in primair onderwijs, ondergebracht in één stichting. Er worden zowel [vormingslessen](#) vanuit de eigen specifieke levensbeschouwing gegeven, als vormingslessen waarbij vakleerkrachten uit de diverse levensbeschouwingen gezamenlijke lessenseries verzorgen. <https://www.vormingsonderwijs.nl/partners/>

Locatie: nog onbekend

Datum: maandag 21 maart; 19.30 – 21.30 uur

Eigen bijdrage: nog onbekend

IN MEMORIAM

BOEKENTIP *De zin van het leven*

Etty de Boer

Op 6 januari is ons betrokken HV lid Etty de Boer op 70-jarige leeftijd overleden. Etty heeft

veelvuldig onze bijeenkomsten bezocht. Daarnaast heeft Etty ook regelmatig bijdragen geleverd aan de Schakel. Ze schreef prachtige, uitgebreide teksten. Tussen de regels door kon je lezen dat Etty bezig was om gaandeweg afscheid te nemen van het leven.

De laatste jaren had ze veel gezondheidsproblemen. Ze vond het echter wel fijn om vanachter haar bureau teksten te schrijven voor de Schakel. Velen van jullie zullen zeker haar boekentips hebben gelezen en de daarbij behorende informatie over de inhoud van een aanbevolen boek. De boeken die ze las gingen vaak over de essentie van ons bestaan.

In de Schakel van juni 2021 schrijft Etty: *“In de loop der tijd heb ik allerlei uitspraken en definities van schrijvers, psychologen en filosofen verzameld. Hopelijk helpen deze uitspraken u bij het vinden en verwoorden van de zin van úw leven”*. Dit wilde ze ons meegeven.

Tijdens ons laatste gesprek gaf ze aan dat ze geen kopij voor de Schakel van december 2021 kon aanleveren, omdat ze zich niet goed voelde. Ze zei dat ze de strijd tegen haar kanker aan het verliezen was. Ze moest ons gesprek beëindigen, want ze wachtte op een telefoontje van het ziekenhuis. Toch zei ze nog even snel dat ze dankbaar was voor alles wat ze heeft mogen doen, maar het enige dat vaststaat is, dat je doodgaat.

Op haar overlijdenskaart staat het volgende gedicht:

*For when the one great scorer comes
to write against your name,
he marks not that you won or lost,
but how you played the game.*

H. Grantland Rice

Namens het bestuur van HV Drenthe,

Fieneke Stronkhorst

EEN BOER WERKT OOK IN DE NATUUR¹

Stikstof verstikt – ook al kijken boeren daar anders tegenaan

“Een boer werkt ook in de natuur” kopte het Dagblad van het Noorden op 18 januari jl. Boeren waren massaal naar Assen gekomen om een hoorzitting van Provinciale Staten over stikstof bij te wonen. De hoorzitting ging over een handhavingsverzoek van de boeren over het distributiecentrum van Jumbo in Beilen (vele vrachtwagens die op en neer rijden en stikstof uitstoten). Volgens de boeren moet dit centrum ook een stikstofvergunning hebben. Hebben de boeren een punt of hebben ze “een bord voor de kop”?

Wat had het HV in de Nieuwjaarslezing toch een actueel thema te pakken. Want als je de lezing van Henk Jansen op 16 januari bijgewoond had [1](#)), dan weet je het antwoord op deze vraag al.

Henk Jansen, inmiddels gepensioneerd docent-onderzoeker van de WUR (tropische landbouw) verzorgde een buitengewoon verhelderende lezing over de stikstofproblematiek met de mooie titel: “**Planeet aarde in het krachtenspel van de elementen**”.

Om welke elementen gaat het?

Er zijn volgens Henk vier elementen die cruciaal zijn voor het leven op aarde, namelijk waterstof (H), koolstof (C), stikstof (N) en zuurstof (O). Dit zijn onderdelen van de kringloop van het leven en ook de mens bestaat voor het grootste deel uit deze elementen. Deze elementen zorgen voor een hoop goede dingen maar ook voor problemen.

Planeet aarde in het krachtenspel van de elementen

De elementen H C N O veroorzaken ook problemen:

C + H geeft CH_4 , methaan (aardgas), energiebron, maar ook een sterk broeikasgas

C + O geeft CO_2 , restproduct van (fossiele) brandstof, warmt de atmosfeer op. Ook de mens ademt CO_2 uit, restproduct van verbranding van ons eten

N + H geeft NH_3 , ammoniak, belangrijke meststof voor planten, geeft zure regen, ontsnapt uit mest in de veehouderij

N + O geeft NO_3 , nitraat (en NO_2 nitriet), belangrijke meststof voor planten, maar in te hoge concentraties vervuiler van grondwater en oppervlaktewater

H + O geeft H_2O , water, de enige combinatie die geen directe milieubelasting geeft (overstromingen zoals in Limburg daargelaten)

Stikstof levert een belangrijke bijdrage aan de stijging van de temperatuur op aarde. Daar zijn wetenschappers het over eens.

Er zijn op dit moment twee crises gaande:

De klimaatcrisis

De bron is voornamelijk CO₂. Deze wordt veroorzaakt door:

- verbranding fossiele brandstoffen. Het huidige oliegebruik is 100 miljoen vaten per dag en stijgt nog steeds. Steenkool ook in die orde van grootte;
- ontbossing ten behoeve van de landbouw;
- de veehouderij, en dan vooral door het rund, maar ook varkens en kippen.

De stikstofcrisis

De bron is NH₄ en NO₃. Deze wordt veroorzaakt door te intensieve vormen van landbouw en veehouderij, door de industrie en een beetje door verkeer.

Deze twee crises staan los van elkaar, maar de klimaatcrisis is wereldwijd en kan alleen op mondiaal niveau worden aangepakt. De stikstofcrisis is regionaal en lokaal en moet ook op regionaal en lokaal niveau worden aangepakt. De meeste stikstof slaat namelijk neer binnen een kilometer van de bron en daarom moet je dat lokaal aanpakken.

Henk legde heel duidelijk uit hoe stikstof van zegen tot vloek werd toen in de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw de discussie over natuur en natuurwaarde begon. En hoe Nederland opereerde t.a.v. het binnenhalen van Europese subsidies voor de 'heilige' landbouwsector. Een schokkend verhaal want de landbouwsector was (en is nog steeds) machtig en ging altijd voor op natuur. Immers, landbouw was de trots van Nederland vanwege zijn efficiënte productie en export.

Maar er kwamen ook lucratieve Europese subsidieregelingen voor natuurbehoud en die zorgden ervoor dat in Nederland veel 'natuur' werd aangemeld voor het Natura 2000 programma.

Dat leidde tot enorm veel versnippering: Nederland is bezaaid met kleine stukjes natuur die ingeklemd liggen tussen de landbouwgronden met overbemesting, vervuiling van grondwater en depositie van stikstof in nabijgelegen natuurgebieden als gevolg.

Tegenwoordig moet er afstand gehouden worden tussen natuurgebieden en landbouwgronden, zodat er geen stikstof overwaait naar natuurgebieden. Daarvoor is Nederland eigenlijk te klein. Wij hebben vanwege onze bevolkingsdichtheid de minste natuur in Europa.

Henk illustreerde zijn verhaal met grafieken en tabellen en met actuele krantenberichten, zoals over de kalkoenfokkerijen naast de Veluwe die enorm veel stikstof uitstoten. Deze bedrijven kunnen niet zomaar gesloten worden, omdat ze vergunningen hebben.

Het treurige is dat – naast deze lokale vervuiling - voor elke hectare die een Nederlandse boer gebruikt, hij drie hectare elders in de wereld gebruikt voor krachtvoer. De ecologische voetafdruk van een Nederlandse boer is groot: in Brazilië worden bossen gekapt voor ons veevoer soja. We moeten dus toe naar koeien die zonder soja kunnen.

Volgens Henk is de enige remedie om de stikstof omlaag te krijgen minder dieren en minder import van veevoer.

Hij hield een pleidooi om ook meer naar het grotere plaatje te kijken, i.p.v. naar versnipperde projecten zoals “Bescherm de korenwolf” of “Zweedse korhoenders uitzetten op de Sallandse heuvelrug” (<https://www.youtube.com/watch?v=2V8-KVQOsX4>). En de discussie die nu gaande is over ontbossingsvrije soja is volgens Henk een afleidingsmanoeuvre van het echte probleem. Het was moedig van D66 om vorig jaar halvering van de veestapel te vragen.

Een andere optie is wellicht een soort ruilverkaveling – uitruil tussen natuurgebieden en landbouwgronden – , zodat er grotere natuurgebieden ontstaan, maar dat zal geen makkelijke exercitie zijn.

De boeren kunnen massaal naar Assen rijden en naar de Jumbo wijzen, maar het zou hen sieren om de hand vooral ook in eigen boezem te steken. En dat geldt natuurlijk ook voor ons als consumenten!

Margreet Riemersma

1) De lezing is opgenomen en de film is nog te zien via:
https://video.hanze.nl/media/De+aarde%2C+speelbal+der+elementen/1_Inj6o6cs

18 juni Het duurt nog even, maar toch wijzen we u nu alvast op

HOE KAN BEELDENDE KUNST MENSEN HELPEN *na ingrijpende verandering of verlies?*

Lezing op zaterdag 18 juni vanaf 14.00 uur in
De Drentse Zaak Beilerstraat 24 in Assen

De lezing wordt verzorgd door **Erik Rietveld**,
Socrates-hoogleraar bij de Faculteit Behavioural-
Management- and Social Sciences, sectie filosofie
van de Universiteit Twente en werkt als NWO
VICI-laureaat aan de Universiteit van Amsterdam.
Erik Rietveld houdt de lezing samen met Geerteke
van Lierop, sprekerscoach, schrijver en acteur.

Hun verhaal gaat over de vraag: **Hoe kan beeldende kunst mensen helpen na ingrijpende verandering of verlies?**

Bij verlies, tegenslag en rouw raak je vaak de verbinding met jezelf, de wereld en anderen kwijt. Veel mensen hebben daardoor last van angst, verdriet en eenzaamheid. Door de impact van bijvoorbeeld corona als rouw te erkennen wordt een ander perspectief op deze gevoelens geopend. We laten aan de hand van een aantal kunstwerken van RAAAF zien hoe beeldende kunst kan helpen om de verbinding met de wereld te verstevigen na verlies.

RAAAF is de naam van het kunstenaarscollectief dat Erik Rietveld,
<http://www.erikrietveld.com/> en zijn broer Ronald Rietveld samen hebben opgezet.
Meer informatie daarover kun je op internet vinden <https://www.raaaf.nl/nl/studio>
RAAAF heeft samen met Geerteke van Lierop het project "Art in Grief" opgezet.
Dit is de website van Geerteke van Lierop <https://geerteke.com/>

Datum: 18 juni 2022, inloop vanaf 13.30 uur. Aanvang lezing 14.00 uur
Locatie: De Drentse Zaak, Beilerstraat 24, Assen. Parkeergelegenheid voor en achter het pand.

Aanmelden: secrehvdrenthe@gmail.com

Eigen bijdrage: € 7,00, dat is inclusief koffie/thee en iets lekkers.

Graag het bedrag uiterlijk 2 dagen van tevoren overmaken op rekeningnummer:
NL07 TRIO 0198 4329 09 ten name van de penningmeester Humanistisch Verbond
onder vermelding van HV-lezing 18 juni 2022.

LEVENSBOOM

verbinder van verhalen van mensen

Zaterdag 9 april om 10.30 komen wij bijeen in Orvelte voor een 'uitgestelde decemberviering'.

Misschien herkent u onderstaande tekst nog uit de Schakel van december 2021? Verhalenverteller [Niels Brandaan Cotterink](#) neemt ons mee in het verhaal over de levensboom. De Es die symbool staat voor de verteller en de verbinder is van de verhalen van de mensen, dieren en alle andere elementen op aarde in het universum in en uit de tijd.

Het thema van het verhaal is dat iedereen mag zijn wie hij/zij is en zich verbonden weet met het grotere geheel waarvan hij/zij onderdeel uitmaakt. Uit verbondenheid in denken en spreken kan beweging ontstaan, een samenwerking waarin ieder een aandeel heeft en dat hoeft geen gelijk deel te zijn.

Niels vertelt ons het verhaal van het wicht van de Garmhof, over de liefde die verbindt ongeacht voorkeur, geslacht, cultuur, geloof etc. Over dat degenen die de moed hebben om zuiverheid voor te staan en te delen; een bedreiging lijken te vormen voor andere krachten in onze maatschappij.

Het thema van het verhaal is dat iedereen mag zijn wie hij/zij is en zich verbonden weet met het grotere geheel waarvan hij/zij onderdeel uitmaakt.

Hoe komen wij van denken en spreken in beweging?

Door elkaar durven leren kennen, zoveel vertrouwen in jezelf te vinden dat je het hart durft te laten spreken en te luisteren naar het andere verhaal uit het hart van de ander. Door de diversiteit te omarmen en niet je gelijk te willen bekrachtigen. Zo kan iedereen in meerdere of mindere mate meehelpen iets in beweging te zetten. De Mythe van het wicht van de Garmhof kan een mooie inspiratie zijn om de moed te vinden levensverhalen te delen, elkaar zodoende te ontmoeten, kennis te nemen van de verschillen en overeenkomsten, krachten te verbinden en in beweging te komen. Eraan beginnen is de moeite waard. Het verhaal kan een aanleiding zijn tot het schrijven of vertellen van levensverhalen, waarbij de levensboom symbolisch gebruikt kan worden in het bouwen hiervan.

Programma:

10:30-11:00 uur: Ontvangst met koffie/thee en krentenwegge in het restaurant.

11:00-12:00 uur: Theater Niels Brandaan in de jachtkamer.

12:15-14:00 uur: Lunch in het restaurant.

Locatie:

Het restaurant [De Drentse Heerlijkheid](#), een mooie eet- en drinkgelegenheid in een monumentale boerderij aan de Brink in Orvelte; Schapendrift 3, 9441PJ, Orvelte;

[Google Maps](#)

Eigen bedrage: €10,00 per persoon.

Graag het bedrag tenminste 2 dagen van tevoren overmaken op rekeningnummer: NL07 TRIO 0198 4329 09 ten name van de penningmeester Humanistisch Verbond Drenthe onder vermelding van HV-lezing 9 april 2022.

ALV Humanistisch Verbond FRYSLÂN

zaterdag 23 april 2022

M.F.C. De Utherne – De Dassenboarch 25 – 8651 CB IJlst

10.30 uur inloop en ontvangst met koffie & thee

Start vergadering 10.45 uur

Agenda

1. Welkomstwoord door de voorzitter
2. Vaststellen agenda
3. Ingekomen stukken en mededelingen
4. "Notulen" ALV 2021 *ter vaststelling*
5. Jaarverslag 2021 *ter vaststelling*
6. Balans en Winst & Verlies rekening 2021 *ter vaststelling*
7. Verslag kascommissie en kiezen nieuw lid kascommissie
8. Begroting 2021 en 2022 *ter vaststelling*
9. Bestuursverkiezing: Jan Wijbenga en Bart van 't Veer
stellen zich verkiesbaar voor een 2de termijn *ter vaststelling*
10. Korte terugkijk op 2021 toelichting plannen & speerpunten 2022
11. Rondvraag
12. Sluiten vergadering 12.30 uur

Wij bieden u een **broodlunch** aan van 12.30 – 13.15 uur, daarna kunt u met ons meewandelen naar het **Houtmuseum**, waar we van 13.30 tot 15.00 uur welkom zijn en we koffie, thee of warme chocolademelk geserveerd krijgen.

23 april IJLST

ALV

Zoals u kunt lezen stellen de penningmeester en de voorzitter zich kandidaat voor herverkiezing.

Wilt u ook graag lid worden van ons HV Fryslân bestuur, laat het ons weten! Wij hebben overigens een vacature voor een bestuurslid “communicatie”.

Heeft u het plan om op 23 april naar IJlst te komen voor onze ALV, geef u dan op vóór 15 april bij secretariaat@hvfryslan.nl of schrijf naar Postbus 2502 - 8901 AA Leeuwarden. Graag horen wij van u of u aan het middagprogramma meedoet én of er specifieke wensen zijn voor de lunch.

Na opgave ontvangt u de vergaderstukken per mail of per post (graag aangeven).

VACATURES BINNEN HV FRYSLÂN

Het bestuur van HV Fryslân bestaat uit vier enthousiaste leden.

Wij willen meer dan wijzelf kunnen realiseren. Wie komt ons helpen?

Wij zijn daarom dringend op zoek naar:

1. Een bestuurslid algemene zaken en communicatie

2a. Een vrijwilliger die de communicatie met de leden en andere belangstellenden verzorgt (e-nieuwsbrief, website, sociale media e.d.)

2b. Een vrijwilliger die ons assisteert bij het organiseren van activiteiten en cursussen.

Onze voorkeur gaat uit naar één vrijwilliger die beide taken vervult, maar een verdeling is uiteraard ook mogelijk.

Uitgebreide informatie kunt u vinden op onze website:

<https://www.humanistischverbond.nl/afdeling-fryslan-vacatures>

De invulling van de functies gebeurt in onderling overleg. Bij interesse en voor informatie kunt u contact opnemen met Jan Wijbenga (voorzitter@hvfryslan.nl) of Marjoleine Beers (secretariaat@hvfryslan.nl).

2021-2022

Zeker weten?

Over het Verlangen naar kennis
HET VERVOLG

Filosofen als Bacon en Descartes begonnen in de 17^e eeuw met het opstellen van regels voor wetenschappelijk onderzoek, zodat uitspraken geverifieerd konden worden en onderzoeken herhaald. In Verlichting en Romantiek werd fanatiek kennis verzameld en toegankelijk gemaakt in encyclopedieën. In de 19^e eeuw werd veel tijd en energie geïnvesteerd in scholing voor iedere burger, het ideaal van de Bildung, en het optuigen van een internationaal systeem van universiteiten en disciplines. Veel mensen vestigden hun hoop op zekere, onbetwistbare kennis, verkregen door objectief wetenschappelijk onderzoek.

In ons tijdsgewricht weten we inmiddels wel beter: we weten dat onderzoek altijd gestuurd wordt door belangen en door vooronderstellingen, we weten dat kennis slechts beperkt houdbaar is, we hebben kennis gemaakt met 'fake-news' dat nauwelijks van echt te onderscheiden is en zelfs politici kunnen straffeloos beweren dat 'wetenschap ook maar een mening is'. We hebben miljoenen encyclopedieën onder handbereik, we worden overspoeld door informatie, maar het is de vraag of we er per saldo wijzer van worden...

In deze 30e serie, die deels een vervolg is van de 29e, waarvan t.g.v. corona maar twee van de zes bijeenkomsten konden doorgaan, gaan we onder leiding van diverse deskundigen na wat er in onze moderne levens nog klopt van het adagium van encyclopédiste Georges-Louis Leclerc, comte de Buffon (1707-1788): "La seule vraie science est la connaissance des faits" (de enige echte wetenschap is de kennis van de feiten), en dat alleen door kennis van feiten de mens in staat is om vrij te worden.

Samenvattingen van de twee bijeenkomsten van de 29e serie die wel konden doorgaan (Hans Achterhuis over 'absolute waarheid' en Boris van Meurs over 'aarde en natuur') zijn inmiddels uitgebracht in resp. filosofieboekje XXIX a en b, te bestellen via secretariaat@hvfryslan.nl

Filosofen als Bacon en Descartes begonnen in de 17^e eeuw met het opstellen van regels voor wetenschappelijk onderzoek, zodat uitspraken geverifieerd konden worden en onderzoeken herhaald. In Verlichting en Romantiek werd fanatiek kennis verzameld en toegankelijk gemaakt in encyclopedieën. In de 19^e eeuw werd veel tijd en energie geïnvesteerd in scholing voor iedere burger, het ideaal van de Bildung, en het opstapelen van een internationaal systeem van universiteiten en disciplines. Veel mensen vestigden hun hoop op zekere, onbetwistbare kennis, verkregen door objectief wetenschappelijk onderzoek.

In ons tijdsgewricht weten we inmiddels wel beter: we weten dat onderzoek altijd gestuurd wordt door belangen en door vooronderstellingen, we weten dat kennis slechts beperkt houdbaar is, we hebben kennis gemaakt met 'fake-news' dat nauwelijks van echt te onderscheiden is en zelfs politici kunnen straffeloos beweren dat 'wetenschap ook maar een mening is'. We hebben miljoenen encyclopedieën onder handbereik, we worden overspoeld door informatie, maar het is de vraag of we er per saldo wijzer van worden...

In deze 30^e serie, die deels een vervolg is van de 29^e, waarvan t.g.v. corona maar twee van de zes bijeenkomsten konden doorgaan, gaan we onder leiding van diverse deskundigen na wat er in onze moderne levens nog klopt van het adagium van encyclopediste Georges-Louis Leclerc, comte de Buffon (1707-1788): “La seule vraie science est la connaissance des faits” (de enige echte wetenschap is de kennis van de feiten), en dat alleen door kennis van feiten de mens in staat is om vrij te worden.

Samenvattingen van de twee bijeenkomsten van de 29^e serie die wel konden doorgaan (Hans Achterhuis over 'absolute waarheid' en Boris van Meurs over 'aarde en natuur') zijn inmiddels uitgebracht in resp. filosofieboekje XXIX a en b, te bestellen via secretariaat@hvfryslan.nl

13 maart 2022

Spinoza

Spinoza onderscheidde drie soorten kennisverwerving: via de verbeelding, via onderzoek, en via intuïtie. Met name de laatste leidt tot gemoedsrust, wezenlijk inzicht en, daardoor, tot vrijheid.

Wat kunnen moderne wereldburgers leren van de inzichten van deze 17^e eeuwse filosoof?

Inleider: prof.dr. Wiep van Bunge (Erasmusuniversiteit – KNAW)

10 april 2022

Milieuproblematiek

Het doel van veel milieubeleid wordt vaak geformuleerd als 'CO2-neutraal' of 'circulair'. Hoe realistisch zijn dergelijke beelden? We streven naar 'wegwerpbaarheid zonder gewetenswroeging', en jagen een droombeeld na van recycling zonder restjes. Het geloof in de recyclebaarheid der dingen leidt ertoe dat we afval niet langer opvatten als de schaduwzijde van onze consumptie-samenleving, maar als onderdeel van een 'natuurlijke' kringloop.

Inleider: drs. Lisa Doeland (Radboud Universiteit)

Tijd: Zondagmiddagen van 13.30 - 16.00 uur

Plaats: De Bres – Schoolstraat 4 – 8911 BH Leeuwarden

Kosten deelname: €10,- p.p. per bijeenkomst, vooraf over te maken op rekeningnummer NL 16 TRIO 0198 3836 65 t.n.v. penningmeester HV-Fryslân, onder vermelding van 'Filosofie XXX'.

Na storting van het bedrag stuurt u een mail naar 'secretariaat@hvfryslan.nl'.

Pas wanneer beide handelingen zijn verricht, komt uw naam op de lijst deelnemers. Wie niet in staat is om zich digitaal aan te melden, kan zich opgeven via postbus 2502 – 8901 AA Leeuwarden.

Over of en zo ja, welke beperkende maatregelen gelden vanaf oktober 2021 valt ten tijde van de productie van deze Schakel nog weinig te zeggen. We houden u hiervan op de hoogte via de site van het HV en die van De Bres.

Informatie: www.humanistischverbond.nl en <https://theaterdebres.nl>

Vragen: secretariaat@hvfryslan.nl app of sms naar: 06-33781823

Boekjes met samenvattingen van de vorige jaargangen lezingen zijn nog verkrijgbaar op papier en voor de eerste 25 jaar ook digitaal. Voor informatie over bestellen: zie de afdelingspagina's van Fryslân op de landelijke HV website, www.humanistischverbond.nl

Dit - en alle andere- boekjes kunt u bij ons bestellen voor 5,25 per stuk en door overmaking op NL16 TRIO 0198 3836 65 t.n.v. Humanistisch Verbond Fryslân o.v.v. het nummer van het boekje.

Omdat het *kan*

Jaren geleden reageerde ik instemmend op het europastandpunt van een politieke partij. Op Twitter. Onmiddellijk werd gereageerd met: "Vuile landverrader, je ouders waren zeker ook NSB'ers". Ik was perplex. Ik ben namelijk het schoolvoorbeeld van vredelievendheid. Waarom reageert iemand zo? Omdat het kan. En tegenwoordig kan heel veel, tot ernstige bedreigingen. Er is te weinig moderatie of handhaving. Malversatie, belastingontduiking, fraude en corruptie zijn aan de orde van de dag. De grenzen van de wet worden opgezocht en overschreden. Omdat het kan.

Het trieste bericht van de redding en de dood van het vijfjarige jongetje in Marokko maakt massaal en collectief diepe emoties los, in alle media. Vrijwel in dezelfde week wordt een eveneens vijfjarig jongetje dood gevonden in een metrotunnel in Antwerpen. Ook dit jongetje heeft een vader en een moeder. Het blijft bij een paar eenvoudige berichtjes in de media. Het verschil raakt me. De menselijke emoties laten zich moeilijk doorgronden maar blijkbaar wel regisseren. De emoties rond de toeslagenaffaire spitsen zich toe op het onrecht dat de ouders is aangedaan. Het aandeel dat de mensen zelf hebben gehad in hun situatie, al dan niet frauduleus, en de ten onrechte aangevraagde compensatie krijgen weinig extra aandacht.

De belastingdienst is de grote schuldige. De nuance ontbreekt. De emoties rond de gedwongen opname en zelfs eenzame opsluiting van jongeren spitsen zich toe op het onrecht dat deze kinderen is aangedaan. Ook ik heb de petitie getekend. De gedragsproblemen, de agressie en onhandelbaarheid van deze kinderen krijgen weinig extra aandacht. De kinderbescherming is de grote schuldige. De nuance ontbreekt. Emoties worden geregisseerd, uitgegroot en gebruikt als legitimatie voor een oordeel. Omdat het kan.

Veel emotioneel gestuurde aandacht gaat nu naar grensoverschrijdend gedrag. Mannen die opdringerige tendentieuze opmerkingen maken en dito berichten sturen naar vrouwen, foto's van hun attractie bijvoegen en zelfs dwang uitoefenen. Waarom? Omdat het kan. Omdat grenzen overschreden kunnen worden. Omdat respect volledig ontbreekt. Omdat de collectieve verontwaardiging voorafgegaan is door toedekking, het dulden, het knopen tellen, de angstcultuur en het narcisme. De perverse prikkels krijgen altijd de schuld. Maar ook als het kan moet het nog worden gedaan. Welke emoties en welke motieven spelen een rol bij de keuze tot handelen? Ruim baan voor de psychiatrische kwalificaties zoals narcisme. Maar het kan ook gewoon worden afgekeurd en bestraft, met alle negatieve consequenties van dien. Zoals afkeer en walging.

Een Fries echtpaar vangt een Syrisch gezin op. Zij helpen hen door diepe emoties maar ook met praktische zaken, met de taal en met inburgeren. Zij schenken hen vriendschap en veiligheid. Waarom? Omdat het kan? Nee, omdat zij dat willen. Ik krijg daar een warm gevoel van. Ruim baan voor de psychologische kwalificaties zoals betrokkenheid en medemenselijkheid. Maar het kan ook gewoon worden gewaardeerd, met alle positieve consequenties van dien. Zoals respect en bewondering.

Jan Wijbenga
voorzitter HV Fryslân

RON MUIJZER KALLIOPE

donderdagavond 10 maart 2022
20.00 uur, inloop vanaf 19.30
Tresoar Boterhoek 1,
Leeuwarden
entree €5,= Reserveren :
info@filosofie.frl

Pakweg 2500 jaren filosofie vormen een vrijwel onuitputtelijke bron van inspiratie. We roepen de hulp in van Muze Kalliope, de muze van filosofie, schrijfstift en perkamentrol, en gaan grasduinen in het rijke gebied van de filosofie en ons laten inspireren door inzichten van filosofen.

De oude Grieken gingen ervan uit dat goddelijke, eeuwige, onzichtbare ideeën rondzweefden in de werkelijkheid. De Muzen, negen gespecialiseerde godinnen en de dochters van Zeus en Mnemosyne, hadden het beheer over deze ideeën. Als een sterfelijke mens gebrek had aan frisse ideeën, was het verstandig om een wandeling te maken in de natuur, en oren, ogen,

neus en wat ook maar wijd open te zetten. Als je geluk had, werd je dan een mooi, fris idee ingeblazen door een van de Muzen: je werd 'geïnspireerd', en kon weer verder, soms zelfs in een onverwachte, nieuwe richting.

Wij, moderne burgers, gaan ervan uit dat we ideeën zelf bedenken, en als we een idee 'krijgen', beschouwen we het als privébezit. Maar in ons moderne taalgebruik klinkt het verleden door: je 'krijgt een idee', maar kun je iets krijgen wat niet al bestaat? En in woorden als 'muziek' en 'museum' zijn de Muzen nog duidelijk te herkennen. Wij zijn over het algemeen meer gericht op het resultaat dan op het proces.

We zijn blij met een goed idee, maar hebben vaak geen idee hoe we eraan zijn gekomen: het 'kwam uit de lucht vallen'. En ook bij ons spelen muziek, geschiedenis, poëzie, de werkkerreinen van de afzonderlijke Muzen, nog een belangrijke rol bij inspiratieprocessen. De onsterfelijke Muzen zijn niet dood, maar ze zijn wellicht met hun tijd meegegaan en van gedaante veranderd. We gaan op zoek naar hun inspiratie. En we gaan goed opletten hoe we geïnspireerd worden, want hoe meer inzicht je hebt in hoe dingen werken, hoe groter de kans dat je stuurman kunt worden van je eigen schip (vrij naar Nietzsche)

Drs. Ron Muijzer studeerde culturele antropologie in Nijmegen, met speciale aandacht voor psychologie en taalwetenschap.

Na kortstondige carrières in de kinderpsychiatrie en op een ministerie is hij het onderwijs ingerold.

Op dit moment begeleidt hij hoogopgeleide buitenlanders. In de afgelopen 35 jaar heeft Ron zich beziggehouden met filosofie. Hij organiseert en begeleidt cursussen op dit gebied, ook in eigen beheer. (www.ronmijzer.nl)

Peter Sonderen

De geboorte van ons moderne kunstbegrip

Hoe filosofie en kunst elkaar ontmoeten in de filosofische en artistieke praktijken van Frans Hemsterhuis: Frans Hemsterhuis' definitie van schoonheid is beroemd geworden, zoals blijkt uit de woorden van de beroemde Russische filosoof Lev Nikolajevitsj Tolstoj:

'Onder de Nederlanders is Hemsterhuis, die de Duitse esthetici en Goethe beïnvloedde, opmerkelijk. Volgens zijn leer is schoonheid dat wat ons het grootste genot verschaft, en dat wat ons het grootste genot verschaft, is datgene wat ons binnen de kortste tijd het grootste aantal ideeën verschaft. Het genot van het schone is de hoogste kennis die de mens kan bereiken, want het geeft het grootste aantal van percepties in de kortst mogelijke tijd.'

In mijn lezing wil ik ingaan op de totstandkoming en betekenis van de opmerkelijke schoonheidstheorie van Hemsterhuis. Bij Hemsterhuis blijkt theorie niet alleen een theorie maar net zo goed een praktijk; dit maakt hem -- in retrospectief -- tot de eerste artistiek onderzoeker.

Peter Sonderen is lector Theorie in de kunsten aan ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten en hoofd van het Honours Lab. Zijn promotieonderzoek naar het sculpturale denken (Universiteit van Amsterdam, 2000) is een voorbode van de focus van zijn huidige onderzoek, namelijk de relaties tussen theorie, kunstpraktijken en onderzoek in de kunsten, esthetiek, performativiteit, ecologie, tijd en de nieuwe materialismen. Zijn publicaties omvatten o.a. *Denken in Kunst* (met Henk Borgdorff, Leiden University Press 2012), *The Non-Urban Garden* (AFdH, 2014), *Unpacking Performativity* (met Gaby Allard, ArtEZ Press, 2016), *Theory Arts Practices* (met Marijn de Langen, ArtEZ Press, 2017). In 2019 publiceerde hij het interactieve platform *Let's Talk about (Artistic) Research* (met João da Silva) en publiceerde hij *The Entanglement of Theory and Practices in the Arts* (ArtEZ Press, 2019). Zijn inleidende hoofdstuk op Hemsterhuis' esthetica, "Hemsterhuis' Art and Aesthetics: Theories in the Making," verschijnt in *François Hemsterhuis: Philosophical Works* (2021, Edinburgh University Press: Edinburgh).

Donderdagavond 14 april 2022, 20.00 uur (inloop vanaf 19.30)

Tresoar Boterhoek 1 Leeuwarden

entree €5,= Reserveren : info@filosofie.nl

I.v.m. de coronamaatregelen kunnen we alleen plaatsen garanderen na reservering.

Wandelen, een goed verhaal en een goed gesprek

Sinds een paar maanden organiseren we wandelingen vanuit het Humanistisch Verbond Fryslân, leuke stadswandelingen in Leeuwarden en Franeker, afgesloten met een gezellige lunch. Deze wandelingen maken deel uit van een groter plan, een wandelprogramma. Het is de bedoeling dat iedere maand op een vast tijdstip gewandeld gaat worden in stad én natuur. Waar het kan krijgen de wandelingen een filosofisch, cultureel en historisch thema mee of worden verbonden aan een evenement of activiteit.

Minstens zo belangrijk is de ontmoeting, met elkaar, met de stad, met de natuur. Wandelen is een goed verhaal en een goed gesprek. Wandelen is de ervaring van kruipdoor sluipdoor in een stad maar ook de ervaring van de weidsheid en rust van de natuur.

Maar het moet nog groeien! We zijn op zoek naar leuke plaatsen en boeiende ideeën maar ook naar leden die ons willen helpen met de organisatie.

Komende data: 13 maart en 10 april, aanvang 10.00 uur

Kosten: verschillen per keer: check de website.

Kijk voor meer en actuele informatie op onze facebookpagina <https://www.facebook.com/HumanistischVerbondFryslan> en onze website <https://www.humanistischverbond.nl/afdeling-fryslan>

Het bestuur van HV Fryslân

REGIO NOORD

Humanistische contacten

voor een landelijk overzicht van humanistische organisaties: zie www.human.nl

Humanistisch Vormingsonderwijs HVO

HVO Primair- Org. voor docenten HVO en Levensbeschouwing in het openbaar basisonderwijs. Eltjo Dijk is de regiobegeleider Fryslân
Mail: e.dijk@hvo.nl

Filosofiewerkgroep Fryslân

Ron Muijzer, Raard, 06 337 81 823
ronmuijzer@yahoo.com

Humanistisch geestelijk raadslieden

Carla Bellers, carla.bellers@mcl.nl
MCL Leeuwarden

Myriam van der Vorst, 0513 685 739
Tjongerschans Ziekenhuis Heerenveen

Jan Sipma 06 8320 7732
Meriant

Marcelle Mulder, 06 308 12 853
Zorgorg. Patyna, Sneek
marcelle.mulder@patyna.nl

Agaath Heijboer, 050 3613884 of 3612030
a.a.heijboer@umcg.nl

NNCZ/Jannes van der Sleedenhuis
Hoogeveen
Bas van der Sijde, contact: 0528-266944
Nannie Bos

Sichtpunt.frl geestelijke verzorging voor mensen in de thuissituatie

Humanistische geestelijke verzorging bij Justitie

Dr. S van Mesdagkliniek, Groningen
Jeannette van der Meijde, 050 5221221

Eva Boer, PI Veenhuizen,
locatie Esserheem 08807 37123
locatie Norgerhaven 08807 36885/36882

PI Marwei Jacob Oeverbeek
j.oeverbeek@dji.minjus.nl

GGZ Friesland, locatie Franeker

Wietske Cuperus, geestelijk verzorger
aanwezig: di, do, vrij 06 83 263 099
wietske.cuperus@ggzfriesland.nl

Vrij gevestigde Humanistische Raadslieden

Mirabelle A. Schaub-de Jong
050-5252253 / 0620732179

Jan Sipma
06 2099 1738

Humanistische geestelijke verzorging bij Defensie

Johan Willem Frisokazerne, Assen
Wiebe Arts, 06-12967358

Humanistische geestelijke begeleiding

Het leven vormgeven is niet altijd eenvoudig. Humanistische geestelijke begeleiders helpen - met gesprekken, advies en ondersteuning - om evenwicht te vinden als het even moeilijk gaat. Humanistisch geestelijk verzorgers werken bij defensie, justitie, in de zorg of zijn vrijgevestigd. Vrijgevestigde geestelijk verzorgers kunnen ook helpen vorm te geven aan een humanistische relatieviering.

Humanistische Uitvaartbegeleiding

Nabestaanden vinden het moeilijk een toespraak te schrijven of uit te spreken. Een humanistische uitvaartbegeleider helpt u daarbij. Mogelijkheden zijn een gesprek-bij-leven en een gesprek met nabestaanden. Een humanistische uitvaartbegeleider heeft een speciale opleiding gevolgd en biedt hulp op basis van kennis en ervaring. De begeleider is humanist en heeft oog voor de waardigheid en eigenheid van elk mens en begrip voor de kronkelwegen van het leven.

Er is een speciale website waar u alle informatie vindt:

www.humanistischeuitvaart.nl

0517 417799 HUB Fryslân

Een executeur testamentair van het Steunfonds Humanisme?

Wat moet er gebeuren als ik er niet meer ben? Het is misschien niet plezierig, maar wel goed om er eens bij stil te staan. Want wie regelt uw uitvaart? Wie zorgt ervoor dat de wensen uit uw testament worden uitgevoerd en handelt allerlei praktische zaken af?

Als er in uw omgeving niet direct iemand is om dit voor u te regelen, kunt u het Steunfonds Humanisme als executeur inschakelen. De medewerkers regelen uw zaken met respect, zorg en oog voor detail.

Leden bezoeken leden Fryslân

Contact te leggen voor iemand met verzoek of aanbod te ontmoeten, wonend in: Postcode gebied 8441-9091

Jac.Konig@kpnmail.nl of 0653172732

Postcode gebieden 8391 - 8434 en 9109 – 9296 sakevanderkloet@gmail.com of 0650634629 **Palavergroep opstarten:** secretariaat@hvfryslan.nl

Stichting Abraham Vellinga

Piet Postma secr. Dubbelstraat 1-4
8561 BC Balk piet@pjpostma.nl
0514 581879

Bijlenga Stichting

Jan Dijkstra jan.dijkstra.mz@gmail.com
Marjoleine Beers secretariaat@hvfryslan.nl

HUMANITAS

Humanitas Assen

Brunelstraat 77, 9404 KB Assen
0592 311 121 assen@humanitas.nl

Humanitas Groningen

A-kerkhof 22 ZZ, 9711 JB Groningen
050 3120633 info.noord@humanitas.nl

Humanitas De Stellingwerven

DeStellingwerven@humanitas.nl
secretaris: Rikus Hermelink

Humanitas Leeuwarden

leeuwarden@humanitas.nl

Humanitas NO-Friesland

no.friesland@humanitas.nl

Humanitas NW-Friesland

nw-friesland@humanitas.nl

De Fryske Marren (DFM)

defriesemereren@humanitas.nl

Humanitas Smallingerland/Opsterland

smallingerland-opsterland@humanitas.nl

Humanitas ZW Friesland

zw-friesland@humanitas.nl
Josée Peereboom secr.
0515-424416

Humanitas Heerenveen

heerenveen@humanitas.nl

foto Haye Bijlstra

BESTUREN

Afdelings

FRYSLÂN

Jan Wijbenga, voorzitter@hvfryslan.nl

Marjoleine Beers, secretaris en ledenadministratie
secretariaat@hvfryslan.nl, 06 5311 2732

Bart van 't Veer, penningmeester@hvfryslan.nl
Roeleke Naber, lid

DRENTHE

Henk van der Zijden, voorzitter, 0592 20 33 12 / 06 23 60 91 01
henkvanderzijden@outlook.com

Fieneke Stronkhorst, secretaris

0592 34 27 20 / 06 21 36 32 23 secre.hvdrenthe@gmail.com

Henk Marrink, penningmeester, vice-voorzitter

050-7501227 / 06-2257 6511 penn.hvassen@gmail.com

Agnes Swierstra, bestuurslid, 0592 85 32 21 / 06 28 80 16 80
agnes.swierstra@gmail.com

Marlon Busstra, bestuurslid communicatie, 06 1320 0785
communicatiehvassen@gmail.com

GRONINGEN en Ommelanden

Marijke van de Hel, voorzitter

marijkevandehel@gmail.com 050 549 2796

Ieke Verveld, secretaris

secre.hvgron@gmail.com 06 10264135

Willem Waard, penningmeester

penningm.hvgron@gmail.com

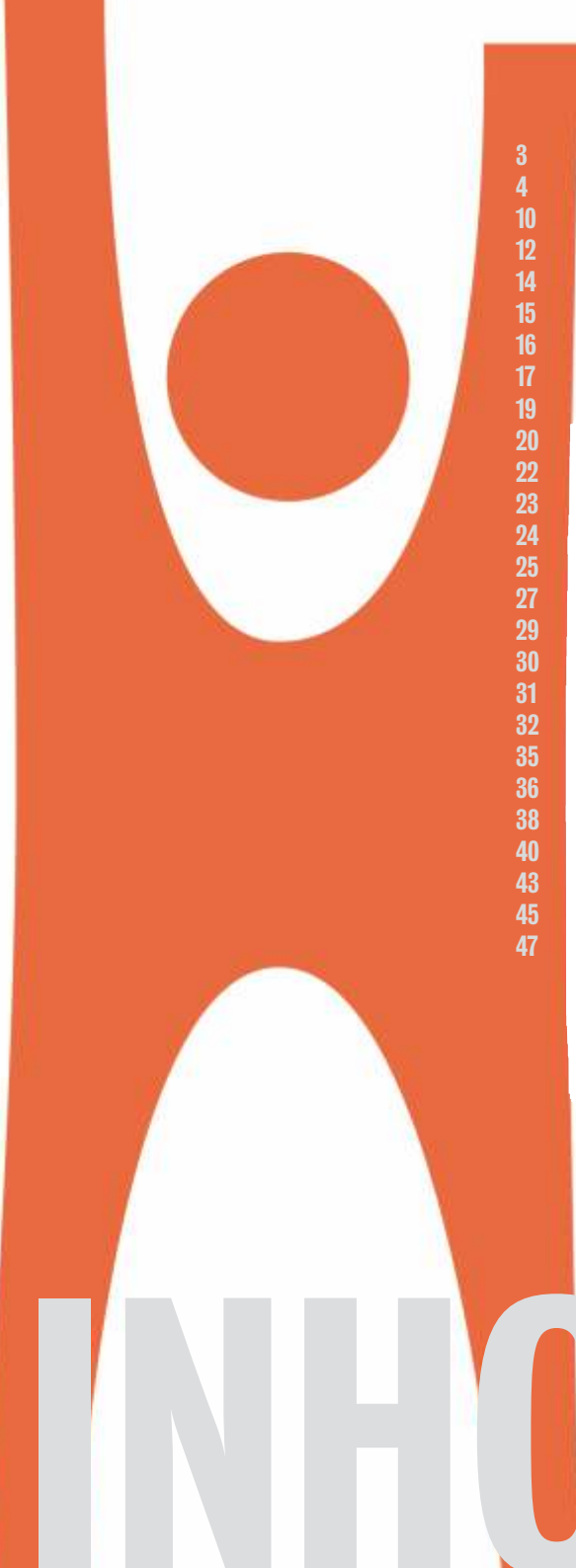
Lenie Kootstra, lid, Leniekootstra@gmail.com

Welmer Boiten welmerboiten@gmail.com

Ger Koenen, gerkoenen@hotmail.com

JONGE HUMANISTEN

Ivo Hengst, jong hv: ivo_hengst@hotmail.com

3	Agenda
4	Cursussen NOORD
10	Tijdgeest
12	Boekbespreking
14	Wandelen in Groningen
15	Jaarthema Groningen
16	ALV Groningen
17	Levenslang. Hoe lang is dat?
19	Eten met gesprekstof
20	Reactie
22	Wat is goed leven?
23	Kleintje Bevrijdingsfestival
24	Afdeling Emmen
25	Afdeling Drenthe
27	Activiteitencommissie Drenthe
29	Eten met gesprekstof
30	HVO
31	IM Etty de Boer
32	Een boer werkt ook in de natuur
35	Hoe kan beeldende kunst mensen ...
36	Levensboom
38	ALV Fryslân
40	Filosofie voor een Breed Publiek
43	Omdat het kan
45	Filosofiecafé
47	Wandelen in Fryslân

INHOUD